

Tuomas Vuolteenaho

**ELINKEINOPALVELUIHIN LIITTYVIEN PROJEKTIN
VAIKUTTAVUUDET**

Nivala-Haapajärven seutukunnassa 2003–2011

**opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Kesäkuu 2013**

Tiivistelmä

Yksikkö Tekniikan ja liiketalouden yksikkö	Aika Kesäkuu 2013	Tekijä/tekijät Tuomas Vuolteenaho
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn nimi Elinkeinopalveluihin liittyvien projektien vaikuttavuudet		
Työn ohjaaja Janne Peltoniemi	Tekstin ohjaaja Helvi Pääkkönen	Sivumäärä 35
Työelämäohjaaja Esa Jussila		
<p>Tutkimuksen aiheena oli selvittää elinkeinopalveluihin liittyvien projektien merkitys Nivala-Haapajärven seutukunnassa yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärien muutoksissa vuosina 2003–2011. Tutkimuksessa tarkasteltiin Nivala-Haapajärven seutu NIHAK ry:n toimeksi antamia elinkeinopalveluihin liittyviä projekteja ja niiden suhdetta alueen yritysten liikevaihtojen sekä henkilöstömäärien kehitykseen.</p> <p>Aineistona tutkimuksessa käytettiin NIHAKin omia aineistoja projekteistaan sekä Tilastokeskuksen tilastoja Oulun Eteläisen yritysten liikevaihtoista ja henkilöstömääristä vuosina 2003–2011. Näitä tietoja vertailemalla tutkittiin, mitä vaikutuksia tehdyillä projekteilla on Nivala-Haapajärven alueen elinkeinoelämälle. Tutkimuksessa seurattiin puu-, metalli- ja ICT-alaa.</p> <p>Jokaisella tarkastelun kohteena olevalla alalla oli havaittavissa, että projekteilla oli vaikutusta yritysten liikevaihtojen sekä henkilöstömäärien kehitykseen. Pääsääntöisesti Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto seurasi projektien rahoituksen perässä n. kahden vuoden viiveellä. ICT-ala teki tähän poikkeuksen, alan taantumien takia. Myös ICT-alalla oli kuitenkin havaittavissa muutoksia projektien rahoituksen takia. Yritysten yhteenlaskettujen henkilöstömäärien kuvaajat seurasivat hyvin vahvasti yritysten liikevaihtojen kuvaajia.</p>		

Asiasanat

aluepolitiikka, elinkeinopalvelut, elinkeinoprojektien vaikuttavuus

Abstract

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date June 2013	Author Tuomas Vuolteenaho
Degree programme Business degree		
Name of thesis Effects of projects related to economic development		
Instructor Janne Peltoniemi	Language instructor Helvi Pääkkönen	Pages 35
Supervisor Esa Jussila		
<p>Aim of this study was to examine the economic importance of business service related projects in Nivala-Haapajärvi sub-region and how they affected on companies turnover and personnel changes from 2003 to 2011. The study examined Nivala-Haapajärvi region NIHAK registered association's assigned projects related to business service and how they affected on the business turnovers and personnel of companies.</p> <p>The material used in the research was NIHAK's own material from their projects, as well as the statistics from tilastokeskus from Southern region from Oulu. The statistics were about the regions companies turnover and personnel from 2003 to 2011. That data was examined to compare, what effects these projects have made in Nivala-Haapajärvi regions economy. Timber industry, metal industry and information technology industry were monitored in this study.</p> <p>Every industry that was reviewed was noticed, that the projects had an impact on the development of company's turnover and staff. Usually companies total turnover followed financing of projects in about two years. ICT-industry was the exception, because of the regression of the industry. In ICT-industry there were also effects to be noted, because of the financing of the projects. Companies total personnel graphs did follow closely of the graphs of companies total turnover graphs.</p>		

Key words

business services, regional policy, the impact of economic development projects

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 ALUEPOLITIikka JA ALUEKEHITTÄMINEN	3
2.1 KESKEISET KÄSITTEET	3
2.2 ALUEPOLITIikka SUOMESSA	5
2.3 ELINKEINOPALVELUJEN ROOLI ALUEPOLITIikkASSA	12
2.4 CASE MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN ARVIOINTI 2011	16
3 ELINKEINOPALVELUT OSANA ALUEKEHITTÄMISTÄ NIVALA- HAAPAJÄRVEN SEUTUKUNNASSA	19
3.1 ELINKEINOPALVELUJEN TARKOITUS JA TAVOITE	20
3.2 ELINKEINOPALVELUJEN SISÄLTÖ	20
3.2.1 Aloittavien yritysten palvelut	20
3.2.2 Toimivien yrittäjien palvelut	21
3.2.3 Kansainvälistyminen	21
3.2.4 Muut yrityspalvelut	22
3.3 ELINKEINOPALVELUIDEN VAIKUTTAVUUDET LIKETOIMINTATILASTOJEN VALOSSA	23
3.3.1 Projektitoiminnan volyyymi vuosina 2003–2011 Nivala–Haapajärven seutukunnassa	23
3.3.2 Elinkeinoprojektien ja liiketoiminnan määrän riippuvuus	30
4 TULOKSET JA POHDINTA	33
LÄHTEET	35
KUVIOT	
KUVIO 1. Aluekehittäminen, aluesuunnittelu ja aluepolitiikka	3
KUVIO 2. Nivala-Haapajärven seutukunta	19
KUVIO 3. Liikevaihdon suhde projektien rahoitukseen puualalla	24
KUVIO 4. Henkilöstömäärän suhde projektien rahoitukseen puualalla	26
KUVIO 5. Liikevaihdon suhde projektien rahoitukseen metallialalla	27
KUVIO 6. Henkilöstömäärän suhde projektien rahoitukseen metallialalla	28
KUVIO 7. Liikevaihdon suhde projektien rahoitukseen ICT-alalla	29
KUVIO 8. Henkilöstömäärän suhde projektien rahoitukseen ICT-alalla	30

1 JOHDANTO

Kuntapäätäjien keskeisin odotus aluepolitiikalta on työpaikkojen syntyminen. Tämä pätee etenkin maaseutualueilla. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa tarkastellaan yritystoiminnan laajuuden kehittymistä elinkeinoihin liittyvien kehittämisprojektien määrään ja laajuuteen peilaten.

Tutkimusaineiston muodostavat Nivala-Haapajärven seutukunnan projektiluettelot vuosilta 2003–2011 sekä vastaavan aikajakson yritysten liikevaihtoa kuvaavat tilastosarjat. Tutkimuksessa tarkastellaan näiden kahden välistä riippuvuutta. Teoriataustaksi tutkimuksessa esitellään aluekehittämistä ja aluepolitiikkaa sekä elinkeinopalvelujen roolia aluepolitiikassa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää, mitä vaikutusta NIHAKin¹ toimeksi antamista projekteista on Nivala-Haapajärven alueen yritysten toiminnalle. Rajasin tutkimuksen käsittämään vain puu-, metalli- ja ICT-alan yritykset, koska lähes kaikki NIHAKin rahoittamat yrityksiä koskettavat aluepolitiikan projektit liittyvät johonkin näistä kolmesta alasta. Tarkasteluvuosina toimivat vuodet 2003–2011. Yritysvaikutuksia tarkastelen yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen muutosten valossa.

Työn tutkimusongelma on, mitä vaikutusta Nivala-Haapajärven alueen yritysten liikevaihdolle on elinkeinojen kehittämiseen suunnatuilla projekteilla. Tutkimusongelman taustaksi esittelen taustateorian aluekehittämisen sekä aluepolitiikan ja elinkeinopalvelujen roolin siinä. Tutkimusongelma voidaan yksinkertaisesti esittää yhden tutkimuskysymyksen avulla:

- Mitä vaikutusta elinkeinopalveluihin suunnatuilla projekteilla on yritysten liikevaihdon kehitykseen?

Taustateorian esittelen kirjallisuuden avulla. Tiedot yritysten liikevaihtojen muutoksista toimialoittain ja elinkeinojen kehittämiseen tarkoitettujen projektien rahoituksen määrästä olen poiminut tilastokeskuksen tilastoista ja NIHAK ry:n raporteista.

---

¹ kuntien omistama seudullinen kehittämisorganisaatio Nivala-Haapajärven seutukunnassa.

Tutkimus jakautuu neljään päälukuun. Alussa käydään läpi tutkimuksen taustaa ja rakennetta. Sen jälkeen siirrytään varsinaiseen teoriaosuuteen luvussa kaksi. Sen tarkoituksena on luoda pohja varsinaisen tutkimuksen alaisena olevaan asiaan. Luvussa kaksi siis käydään aluksi läpi tutkimuksen keskeiset käsitteet ja määritellään, mitä aluepolitiikka tarkoittaa. Sen jälkeen kerrotaan, mitä aluepolitiikka on Suomessa. Tässä käydään läpi aluepolitiikan kehitysvaiheita Suomessa nykyhetkeen saakka sekä valotetaan hieman aluepolitiikan tulevaisuutta. luvussa kaksi käydään vielä läpi elinkeinopalvelujen rooli aluepolitiikassa, sekä lopuksi esitetään case maaseudun kehittämisohjelmasta. Elinkeinopalvelut ovat keskeisessä osassa tässä tutkimuksessa, joten niistä kerrotaan tässä luvussa. Lopussa on vielä case, jota tarkastellaan tarkemmin työllisyys- ja yritysvaikutusten näkökulmasta, sillä ne ovat vertailukelpoisia tämän tutkielman näkökulman tavoitteiden kanssa.

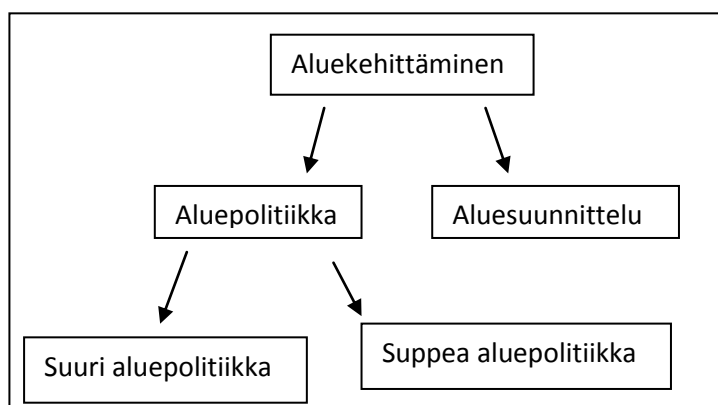
Kolmannen luvun alussa käydään läpi toimeksiantajan eli Nivala-Haapajärven seutu NIHAK ry:n (NIHAK) toimintaa. Luvussa käsitellään NIHAKin roolia alueen kehittämisessä ja sen asiakasryhmiä. Tämän tarkoituksena on antaa lukijalle kuva siitä, mikä NIHAK on. Sen jälkeen vertaillaan yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen kehitystä sekä NIHAKin projektien rahoitusta vuosina 2003–2011. Kuten aiemmin jo mainitsin, tämä tarkastelu tehdään puu-, metalli- ja ICT-alan yritysten liikevaihtotietojen avulla. Kyseisen vertailun avulla selvitetään projektien vaikutusta yritysten toimintaan liikevaihdon kehityksen valossa.

Neljännessä ja viimeisessä luvussa suoritetaan tutkimuksen yhteenveto. Siinä tehdään lopulliset päätelmät siitä, millaista vaikutusta NIHAKin hankkimista projekteista on alueen elinkeinoelämälle.

2 ALUEPOLITIikka JA ALUEKEHITTÄMINEN

2.1 Keskeiset käsitteet

Kuviosta 1 nähdään, miten aluekehittäminen jakaantuu aluepolitiikkaan ja aluesuunnitteluun. Näistä edelleen aluepolitiikka jakaantuu suureen aluepolitiikkaan ja suppeaan aluepolitiikkaan. Suppean aluepolitiikan elinkeinotoimintaan kohdistuvien projektien vaikutus yritystoiminnan määrään on keskeisessä osassa tutkimusta.

KUVIO 1. Aluekehittäminen, aluesuunnittelu ja aluepolitiikka (Jussila 2012, 17)

Aluekehittäminen voidaan siis jakaa kahteen osaan. Nämä ovat aluesuunnittelu ja aluepolitiikka. Aluekehittämisen tavoitteena on ihmisten ja yritysten elinolosuhteiden parantaminen. Sen kannalta ei ole mitään merkitystä eri alueiden menestymismahdollisuuksilla. Kaikki alueet ovat samanarvoisia aluekehittämisen näkökulmasta. Sanalla ”kehittäminen” tarkoitetaan, että ihmisten tai yritysten asemaa parannetaan jatkossa. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta pelkästään taloutta. Myös kulttuuri ja sosiaaliset tekijät ovat merkittäviä talouden ohella, jos asiaa tarkastellaan aluekehittämisen kannalta. (Katajamäki 2011.)

Aluesuunnittelun tarkoituksena puolestaan on tukea aluekehittämistä. Kaavoittaminen on merkittävä osa aluesuunnittelua. Tähän kuuluvat maakuntakaava, yleiskaava, asemakaava ja rantakaava. Aluesuunnitteluun kuitenkin kuuluvat kaavoittamisen lisäksi vielä kuntien toiminnallinen ja strateginen suunnittelu sekä maakuntien liittojen johtamat toteuttamissuunnitelmat, maakuntasuunnitelmat ja maakuntaohjelmat. Aluesuunnittelua ohjaa aluepe-

rustainen foorumi. Sen tehtävänä on huolehtia, että aluesuunnittelu tukee aluekehittämisen strategisia tavoitteita. (Katajamäki 2011.)

Esa Jussilan mukaan aluepolitiikka on talouspoliittista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan alueellisesti määräytyvien kohteiden sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen. Tällaisia alueita voivat olla esimerkiksi paikkakunnat, seudut, maakunnat tai valtiot. Aluepolitiikkaa voidaan kuitenkin ajatella myös laaja-alaisena koko maahan liittyvänä kehittämiss politiikkana, jonka tehtävä on tukea kaikkia alueita, ei pelkästään niitä alueita, joilla menee heikoiten. Aluepolitiikassa käytetään hyväksi alueen omia resursseja alueen elinkeinoelämän, hyvinvoinnin ja työllisyyden parantamiseksi. (Jussila 2012, 15–17.)

Kun puhutaan aluepolitiikasta, on syytä erotella suuri aluepolitiikka ja suppea aluepolitiikka toisistaan. Suuren aluepolitiikan varsinaisena tarkoituksena ei ole alueellisten erojen tasaaminen vaan yhteiskunnallinen hyöty, esimerkiksi kansallisen hyvinvoinnin parantaminen tai rahapoliittinen vakaus. Vaikka suureen aluepolitiikkaan luettavien asioiden ei lähtökohtaisesti ole tarkoitus kaventaa alueiden välisiä eroja, monesti niillä on kuitenkin juuri se vaikutus” Suureksi aluepolitiikaksi luetaan seuraavat käsitteet(Ahokas 2007, 3)

- infrastruktuuri
- maatalouspolitiikka
- työvoimapolitiikka
- koulutus
- puolustus ja turvallisuus
- hyvinvointipolitiikka

Suppea aluepolitiikka on kuitenkin tämän tutkimuksen kannalta merkittävämpi asia. Sillä tarkoitetaan heikompien alueiden kehittämistoimenpiteitä. Suppeaan aluepolitiikkaan liittyvät välineet tai tuotteet, jotka ovat suoraan aluekehittämistä varten. Kuntapäätäjien rooli on erittäin tärkeää suppean aluepolitiikan piirissä (Jussila 2012 16).

Aluepolitiikan arvioiminen on haastavaa toiminnan jatkuvan muuttumisen sekä sen useiden ulottuvuuksien takia. Aluepolitiikka on muuttunut mm. Euroopan unionin jäsenyyden,

yhteiskunnan rakennemuutoksen ja muiden julkisen toiminnan muutosten takia. Kuntatasolla aluepolitiikalla pyritään kehittämään ihmisten hyvinvointia. (Jussila 2012, 17.)

Myös elinkeinopolitiikka on hyvin keskeisessä osassa tässä opinnäytetyössä. Seuraavassa esitetään lyhyesti, mitä elinkeinopolitiikka on. Kaskisen (2003) mukaan: Elinkeinopolitiikan tarkoituksena on turvata ja kehittää yritysten toimintaedellytyksiä sekä palveluita, luoda työllistävä elinkeinorakenne ja parantaa asukkaiden viihtyvyyttä. Elinkeinopolitiikan avulla kunnat pystyvät huolehtimaan alueen työllisyydestä. Tällä tuodaan kunnille lisää verotuloja. Näin ollen kunta pystyy kehittämään toimintaansa ja parantamaan asukkaiden hyvinvointia. Kunnallisella elinkeinopolitiikalla kuitenkin tarkoitetaan kaikkia toimenpiteitä, joilla kunta parantaa asukkaitensa hyvinvointia. (Kaskinen 2003, 17–20.)

2.2 Aluepolitiikka Suomessa

Perttu Vartiainen (1998) mukaan aluepolitiikan varhaisvaiheita oli havaittavissa jo ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisenä aikana. Moderni aluepolitiikka alkoi kuitenkin vasta toisen maailmansodan jälkeen, vaikka Urho Kekkonen kiinnitti huomiota Pohjois-Suomen raaka-aine lähteiden teollistamistarpeisiin jo 1950-luvulla. Pohjois-Suomen teollisuuden verohuojennuslaki säädettiin vuonna 1958, ja sitä pidetään teollisen aluepolitiikan avauksena. Virallisesti teollistava kehitysaluepolitiikka alkoi kuitenkin vasta vuonna 1966. (Vartiainen 1998, 3–4.)

Alkuvaiheessa aluepolitiikassa oli keskeisenä asiana löytää alueet, jotka olivat kehityksessä jäljessä ja tarvitsivat näin ollen erityistä tukea. Teollisuuden katsottiin tarkoittavan kehittyneisyyttä ja maatalouden alikehittyneisyyttä. Sosiaalipolitiikka oli toinen asia, jota tutkittiin, kun arvioitiin eri alueiden kehittyneisyyttä. Näitä periaatteita toteutettiin, kun alettiin etsiä ensimmäisiä kehitysalueita vuonna 1966. Ensimmäinen kehitysaluelaki laadittiin samana vuonna. Sillä pyrittiin varmistamaan alueellinen kehittäminen mahdollisimman laajasti. Samalla alettiin tukea vähemmän kehittyneiden alueiden teollisuutta verohuojennuksilla ja annettiin korkotukia uusille investoinneille. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 84–85)

Työvoimapolitiikkaa muutettiin voimakkaasti 1960-luvun alussa. Työvoimaa ohjattiin teollisuuskeskuksiin. Tästä syntyi aktiivinen sijaintipolitiikka, jonka tarkoituksena oli edistää teollisten investointien leviämistä teollisuusalueiden ulkopuolelle. Tällä tavoin pyrittiin tasaamaan alueellisia tulotaseroja. (Vartiainen 1998, 4.)

Vartiaisen (1998) mukaan 1960-luvun lopulla kehitysaluepoliittiseen ajatteluun alkoi vaikuttaa alueellinen epätasapainomalli. Alueellisen epätasapainomallin mukaan aluepolitiikan tulisi puuttua markkinamekanismin toimintaan. Tällä ehkäistäisiin alueellista epätasapainoa. Samalla ajanjaksolla elinkeinorakenteen murros näkyi Suomessa voimakkaammin kuin missään muualla läntisessä Euroopassa, ja tämän seurauksena käynnistyi ensimmäinen reuna-alueiden maaseutua tyhjentänyt muuttoaalto. Tämä taas loi painetta kehitysaluepolitiikan tehostamiselle. (Vartiainen 1998, 4–5.)

1960-luvun alkupuolella työvoima jakaantui vielä tasaisesti maatalouden, teollisuuden ja palveluiden kesken. 1970-luvulla kuitenkin maataloudesta elantonsa sai enää viidennes työvoimasta. Teollisuuden osuus oli pysynyt samana, kun taas palvelualan työvoima oli suhteellisesti noussut. Nyt jo vajaat puolet työssäkävijöistä työskenteli palvelualalla. Maatalouden työvoiman vähenemiseen vaikutti pääasiassa teollistuminen, sillä sama työ saatiin nyt tehtyä vähemmällä työvoimalla. Tämän seurauksena muuttoliike kasvoi maalta kohti kaupunkeja, ja kaupunkien asukasmäärä ylittikin ensimmäisen kerran maalla asuvien määrän. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 86–87.)

Vuonna 1971 perustettiin Kera (Kehitysaluekehitysoikeusrahasto), jonka tehtävänä olivat kehitysalueiden teollistaminen sekä matkailuelinkeinon kehittäminen. Kera keskittyi pieneen ja keskisuureen työvaltaiseen yritystoimintaan. Vuonna 1973 puolestaan säädettiin laki kehitysalueiden kuljetustuesta, jolla pyrittiin vähentämään kuljetuskustannuksia. (Vartiainen 1998, 5.)

Kehitysaluepolitiikan valmistelusta tuli aluksi kehitysalueiden neuvottelukunta. Valtakunnansuunnittelutoiminnan toiminta oli jäänyt vajaaksi. Vuonna 1973 valtakunnan kansliaan perustettiin suunnitteluosasto, joka paransi organisatorisesti aluepolitiikkaa. Kun aiemmin aluepoliittisesti oli keskitytty teollisuuslaitosten sijaintiin, nyt keskityttiin puolestaan yritystoiminnan parantamiseen heikosti kehittyneillä alueilla. Vuonna 1975 astui voimaan kolmannen polven aluelainsäädäntö. Samalla aluepoliittisen suunnittelun aika katsotaan

alkaneeksi (Vartiainen 1998, 5–8). Lain tarkoituksena oli alueellinen tasapainottaminen. Tämä oli aluepolitiikan tavoitteena vielä vuonna 2006. Talouden kasvu oli merkittävä tavoite aluepolitiikassa, mutta nyt alettiin kiinnittää sen lisäksi huomiota myös laadulliseen kasvuun määrällisen kasvun ohella. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 90–91).

1970-luvulla kehitysaluepolitiikka korvattiin termillä aluepolitiikka. Vartiaisen (1998) mukaan kehitysalueiden vastakohtana nähtiin aluksi ns. tungostumisalueet. Näiden kasvua pyrittiin rajoittamaan ja ohjaamaan sitä kautta toimintoja ns. kehitysalueille, jotka tarvitsivat enemmän apua edistääkseen alueellista hyvinvointiaan. Etelä-Suomessa oli oma investointiveronsa, ja vuonna 1974 Helsingin seudun kasvua lähti selvittämään oma toimikuntansa (KASTE), jonka tehtävänä oli tehdä oma ehdotuksensa Helsingin aluepolitiikasta. Tällä ei kuitenkaan ollut juuri mitään käytännön merkitystä. Aluepolitiikaksi nousi entistä enemmän yrityslähtöinen kehittämispolitiikka, joka johtui uusista kehitysalueista. (Vartiainen 1998, 6.)

Kolmannen polven aluelainsäädännön yhteydessä alkoi keskustelu kasvualuepolitiikasta. Sen kannattajien mielestä alueellisen kehittämisen tehokkuutta ja ulkoisia hyötyvaikutuksia pystyttäisiin parantamaan keskittämällä aluepoliittiset toimenpiteet kasvukeskuksiin. Pyrkimyksenä oli luoda yhteiskuntarakenteellisesti poikkeava aluepolitiikka, jossa haja-asutuspolitiikka täydentäisi kasvukeskuspolitiikkaa. Ns. väliasteen hallinnon merkitys lisääntyi aluepoliittisen suunnittelun vuoksi. Lääneissä laadittiin alueellisia kehittämissuunnitelmia, joiden tuli olla pohjana valtakunnalliselle alueelliselle kehittämissuunnitelmalle. Aluepolitiikka tulisi siis perustumaan yhdentävään, monitasoiseen alueelliseen suunnitteluun. Aluepolitiikan tarkoituksena oli muuttua teollisuuspolitiikasta laaja-alaiseksi yhteiskuntapolitiikaksi. Sen tärkein tehtävä oli ihmisten elinolosuhteiden alueellinen tasaaminen. Vaikka suunnitelmallinen aluekehittäminen ei koskaan toiminutkaan halutulla tavalla, sillä oli silti oma merkityksensä. Esimerkiksi budjetin alueellinen tarkastelu ja yhteiskuntapolitiittinen keskustelu edistivät aluepoliittisten tavoitteiden toteutumista. (Vartiainen 1998, 6–7.)

Ajankohtaa 1970-luvun puolivälistä aina 1990-luvulle asti voidaan pitää tasaisena aluekehityksen aikakautena. Suomalainen hyvinvointivaltio suojasi aluerakenteen tasaisemmin kuin uskottiin. Julkiset panostukset olivat perustana hallinnon ja korkeakoululaitoksen kehitykseen kehitysalueilla, talouden kasvu taittui 1970-luvun puolivälissä, mikä hidasti

muuttoliikettä, ja teollisuuden työllisyys alkoi kääntyä laskusuuntaan teollisuusalueilla. Aluepolitiikka uudistui, ja ongelmallisimmille alueille suunnattiin alueprojekteja, maaseutupolitiikkaa, läänin kehittämisrahoja ja erityisaluemenettelyjä. Pääkaupunkiseutu alkoi jälleen saada huomiota. (Vartiainen 1998, 7–8.)

Energiakriisin seurauksena työttömyys kuitenkin kasvoi, ja tämän myötä Suomeen iski talouslama. Laman seurauksena maaseudun arvostus kasvoi, mutta tästä huolimatta maataloudessa työskentelevien ihmisten määrä väheni entisestään. Työvoiman kasvu teollisuudessa pysähtyi, mutta kasvu jatkui palveluelinkeinoissa. Kaupunkien asukasmäärien kasvu pysähtyi ja kääntyi jopa laskuun. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 90–91.)

Suomi jaettiin entistä pienempiin osiin aluepoliittisesti ajateltuna. Maa jaettiin ensin neljään perusvyöhykkeeseen, joista kolmesta tuli kehitysalueita. Nämä kolme jaettiin vielä kahteen osaan. Tämän lisäksi keskityttiin taantuviin teollisuus- ja kaivosalueisiin sekä heikkoihin maaseutualueisiin. Aluepolitiikka eriytyi jopa kunnanosien tasolle. (Vartiainen 1998, 8.)

1980-luvun puolivälistä eteenpäin aluepolitiikkaan tuli uusia ajattelusuuntia. Näitä olivat esimerkiksi innovatiivisuus ja alueellinen identiteetti. Aluepolitiikka oli uudistumassa, ja vuonna 1989 siirryttiinkin ohjelmaperusteiseen alueelliseen kehittämiseen. Ohjelmaperusteisen aluepolitiikan perusteet luotiin jo 1980-luvun alkupuolella. Vuonna 1984 valtioneuvoston kanslian suunnitteluosasto lakkautettiin ja sisäasiainministeriö otti sen aluepoliittiset päätökset vastuulleen. Samana vuonna asetettiin myös Perttusen toimikunta uudistamaan Suomen aluepolitiikkaa. Toimikunnan esitysten perusteella yritysten palvelutoimia, täydennyskoulutusta, teletoimea sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaa kehitettiin. Näin ollen ryhdyttiin kehittämään monipuolisesti alueellista perusrakennetta. Uusi aluepolitiikkalaki astui voimaan vuonna 1989. Se ei kuitenkaan aiheuttanut suuria muutoksia suomalaisessa aluepolitiikassa. Lainsäädännössä vahvistettiin Lääninhallituksen suunnittelurooli ja vakiinnutettiin alueellisiin kehittämisohjelmiin perustuva toimintatapa. 1990-luvun alussa perustettiin maaseutupolitiikan neuvottelukunta, jolla pyrittiin vahvistamaan maaseutuja. (Vartiainen 1998, 8–10.)

Suomen talouden kasvu oli ollut erittäin nopeaa ennen 1990-luvun lamaa. Talouden nopea kasvu päättyi kuitenkin romahdukseen laman iskiessä Suomeen. Työllisyys tippui puolella

miljoonalla, mikä aiheutti entisestään ongelmia valtion taloudelle. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä alettiin tukea, koska oli havaittu, että suurteollisuus ei enää työllistänyt vanhaan malliin. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 93.)

Vuonna 1991 Anssi Paasivirta ehdotti aluepolitiikan uudistamista. Vartiainen (1998) mukaan uudistus katsottiin tarpeelliseksi talouden logiikan muuttumisen ja rajojen avautumisen takia. Lopulta vuonna 1994 Paasivirran ehdotus loi pohjan uudistukselle. Pyrittiin saamaan alueet kehittämään itse itseään tasapainoisesti. Sisällöllinen ohjelmamuutos aluepolitiikassa oli, että aluepolitiikan hankkeet luotiin ohjelmiksi, joille määrättiin tietyt tavoitteet, ja ne pyrittiin suunnitelmallisesti toteuttamaan (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 93). Nämä ohjelmat olivat kehitysalueohjelma, rakennemuutosalueohjelma, osaamiskeskusohjelma, maaseutuohjelma, saaristo-ohjelma ja raja-alueohjelma. Ohjelmat keskittyivät alueille, joten keskiöön nostettiin maakuntien laatimat aluekehittämisohjelmat. Suomen aluepolitiikka kytkeytyi odotetusti EU:n alue- ja rakennepoliittiseen toimintamalliin Suomen liittyttyä EU:hun vuonna 1995. (Vartiainen 1998, 10–11.)

1990-luvun alussa Suomesta hävisi 100 000 työpaikkaa. Työn tehokkuus kuitenkin kasvoi tämän jälkeen. Myös maatilojen määrä väheni, ja ne lähestulkoon puolittuivatkin. Tilojen keskikoko kuitenkin kasvoi, ja syntyi entistä enemmän suuria maatiloja. Palvelusektori työllisti huomattavasti aiempaa enemmän työntekijöitä. Työllisyys kasvoi myös isoissa kaupungeissa, joiden asukasmäärä kasvoi koko ajan. 2000-luvun alkupuolella pääkaupunkiseudun väkiluku ylitti jo 1 200 000 asukasta. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 99–102)

Aluepolitiikan kuudes laki hyväksyttiin vuonna 1994. Suomen tiedettiin liittyvän EU:hun seuraavana vuonna. Aluekehityksen tärkeimmät painopisteet olivat ohjelmallisuus, innovaatio ja alueiden sisäsyntyinen kehitys. Suomen liittyttyä EU:hun aluepoliittisia tukia siirrettiin maataloudesta innovaatiota tukevaan toimintaan. Myös Suomen maakunnat saivat laajemman vastuun alueen kehittämisestä. Rahoitusvastuu kuitenkin säilyi edelleen keskushallinnolla. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006, 95–97.)

Ohjelmaperusteisen aluepolitiikan aika on jatkunut aina nykyaikaan asti. Se on osa suppeaa aluepolitiikkaa. Ohjelmaperusteiselle aluepolitiikalle tunnusomaista on alueellisesti määritetty kehittämiskohde, ohjelman toteuttamisaika, rajatut resurssit ja yhteiset tavoitteet, joita projektit toteuttavat, jotta ohjelmaperusteinen aluepolitiikka toimisi toivotulla tavalla ja aluekehityksen eteneminen saataisiin aikaan. Kehitysprojektit kerätään laajaksi alueelliseksi

strategiaksi (Merenniemi 2002, 9). Tästä muodostuu prosessi, projektisykli tai hankeprosessi. Tässä tutkimuksessa tarkastelen projekteja, jotka aluepoliittista ohjelmaa toteuttamalla, pyrkivät edistämään alueellista yritystoimintaa. Tutkin näiden projektien määrän vaikutusta yritystoiminnan keskeisiin tunnuslukuihin eli liikevaihtoon ja henkilöstön määrään ajanjaksolla 2003–2011.

Luvun loppuun kirjoitan vielä hieman Suomen aluepolitiikan tulevaisuudesta. Kerron seuraavassa asioita, jotka vaikuttavat jatkossa Suomen aluepolitiikkaan. Pääasiassa siihen vaikuttaa viisi asiaa. Näiden lisäksi vaikuttavia asioita on vielä monia, jotka eivät ole niin merkittäviä. Nämä viisi pääasiaa ovat (Suomen aluekehittämisstrategia 2020 2010, 42–45):

- globalisaatio
- talouskriisin vaikutukset
- ilmastonmuutos
- ikääntyminen
- saavutettavuus

Suomi on vaikeassa asemassa syrjäisen sijainnin ja pienien kotimaiden markkinoidensa takia. Suomi on aina nojannut taloudessaan vientiin, mikä tekee sen myös maailmantaloudessa tapahtuvien muutosten vaikutuksille alttiiksi. Suomen tilannetta hankaloittaa entisestään, että osa Aasian kehittyvistä maista erikoistuu samoille alueille kuin Suomi. Koska Suomella ei ole varallisuutta niin paljon kuin monilla isommilla mailla, on Suomen kyettävä erikoistumaan oikeille aloille. Tämä on haastavaa, koska on kyettävä löytämään ne oikeat alat, jotka tulevat olemaan tulevaisuudessa Suomen menestymisen kannalta tärkeät toimialat. Suomen tilannetta kuitenkin parantavat hyvät suhteet itään, lähinnä Venäjälle. (Suomen aluekehittämisstrategia 2020 2010, 42–45.)

Taluskriisillä voi olla suuria vaikutuksia Suomen alueiden työllisyyteen. 1990-luvun lama osoitti, että laman aikana työelämästä syrjäytyneiden on vaikea päästä takaisin työelämään. Tämä on vaarana taas, ja siihen tulee pystyä varautumaan. Alueet, joilla on monipuolinen tuotantorakenne, tulevat selviytymään finanssikriisistä parhaiten. (Suomen aluekehittämisstrategia 2020 2010, 45–49.)

Ilmastonmuutos voi olla ensi alkuun positiivinen asia Suomelle, jos lämpeneminen ei ole liian voimakasta. On vähemmän lämmitettävää, sadot lisääntyvät ja metsänkasvu kiihtyy. Kuitenkin ilmastonmuutoksesta aiheutuvat hyödyt mitätöityvät lämmön noustessa liian korkeaksi, johtuen talvitulvista ja roudan vähenemisestä seuraava maaperän heikkeneminen. Ilmastonmuutos on kannustanut ihmisiä keksimään vaihtoehtoisia energiamuotoja. Erityisesti bioenergian tuotanto luo alueille uusia mahdollisuuksia. Metsävaltaiset alueet puolestaan hyötyvät puun kysynnän kasvusta. Väestö tulee jatkossa keskittymään entistä enemmän isoihin väestökeskuksiin, ja sitä kautta autoilu vähenee mikä osaltaan ehkäisee ilmastonmuutosta. (Suomen aluekehittämisstrategia 2020 2010, 50–55.)

Ikääntyminen on Suomessa erittäin suuri huolenaihe. Suuret ikäluokat ovat jäämässä eläkkeelle, ja Suomi ikääntyy nopeimmin koko Euroopassa. Muuttotappioiden takia vanhuusväestön osuus on ollut korkea useilla maaseutu- ja saaristoalueilla, mutta pian myös kaupungit alkavat eläköityä. Työikäisen väestön määrän odotetaan laskevan kaikkialla muualla paitsi Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakunnissa. Työikäisten voimakas väheneminen on alueiden näkökulmasta katsoen tulevan vuosikymmenen suurin haaste. Se vähentää työvoimaa, pienentää verotuloja, heikentää alueiden taloutta sekä pienentää alueen yrittäjäpotentiaalia. (Suomen aluekehittämisstrategia 2020 2010, 55–64.)

Viimeisimpänä Suomen aluepolitiikkaan vaikuttavana asiana on mainittava saavutettavuus. Tällä tarkoitetaan pääasiassa liikennejärjestelyjä. Suomessa on eurooppalaisittain vähän liikennettä, mutta matkustuskilometrejä kertyy, koska maa on pinta-alaltaan erittäin laaja ja asukkaat ovat keskittyneet muutamiin kasvukeskuksiin. Suomessa täytyykin kyetä kehittämään kohtuuhintaisia, mutta nopeita liikennejärjestelmiä, koska se auttaa alueiden kehityksessä ja niiden välisen vuorovaikutuksen lisääntymisessä. Saavutettavuuteen pystytään yhdistämään sujuvasti myös ilmastonmuutos, koska joudutaan miettimään ratkaisuja, jotka eivät kuitenkaan saastuta luontoa. Myös energian saatavuus ja hinta vaikuttavat liikenne-ratkaisuihin. Nykyään myös liikennejärjestelyt ovat iso osa saavutettavuutta. Suomessa on luvattu järjestää 99 %:iin kotitalouksista laajakaistayhteys vuoteen 2015 mennessä. Tämä parantaa alueiden saatavuutta merkittävästi. (Suomen aluekehittämisstrategia 2020 2010, 66-64, 68–69.)

Näiden lisäksi Suomen aluekehitykseen vaikuttavat esimerkiksi yritystoiminta ja elinkeinorakenteen kehitys, maahanmuutto sekä osaamisrakenteiden ja koulutusjärjestelmän kehittäminen.

2.3 Elinkeinopalvelujen rooli aluepolitiikassa

Suomessa elinkeinopolitiikka on ollut voimassa säädösten muodossa jo Suomen itsenäistymisestä alkaen. Alun perin elinkeinopolitiikkaa käytettiin lähinnä maataloudessa, kunnes työttömyyden lisääntymisen seurauksena kuntien vastuulle jäi töiden järjestäminen ihmisille. Tällöin alettiin kehittää ja monipuolistaa elinkeinoja. 1940-luvulla Suomea alettiin teollistaa elinkeinopolitiikan avulla. Kuitenkin vasta 1960-luvulla teollistamisesta tuli elinkeinopoliittinen tavoite. Pikku hiljaa alettiin edistää myös muita elinkeinoja. Eritoten palveluelinkeinoihin alettiin panostaa. (Hornborg 2006, 11–14.)

1980-luvulla alettiin korostaa yrityksiä ja luoda näille parempia kehittymismahdollisuuksia elinkeinopolitiikan avulla. Yrityspalveluita alettiin tuoda yritysten tarpeita vastaaviksi. Tällöin uusien yritysten perustaminen sekä jo olemassa olevien yritysten kehittyminen helpottui. (Hornborg 2006, 14–15.)

Elinkeinopolitiikka on seurannut hyvin vahvasti aluepolitiikan suuntauksia. Käynnissä on ollut ohjelmaperusteisen aluepolitiikan aika, joten innovatiivisuus ja paikallisten resurssien hyödyntäminen painottuvat elinkeinopolitiikassa. Teollistavan aluepolitiikan aikakaudella puolestaan keskityttiin pääasiassa teollisuuden tukemiseen mihin jo aiemmin tutkimuksessa viittasin. (Katajala 2005, 45.)

1990-luvun alkupuolella ollut lama on vaikuttanut aluepolitiikkaan Suomessa. Lama nosti työttömyyttä Suomessa, ja työttömyys on edelleenkin liian korkea. Laman seurauksena myös useat kunnat joutuivat supistamaan eri organisaatioitaan. Tämä lisäsi kunnanjohtajan ja -sihteerin tehtäviä, joskin kunnat pystyneet myöhemmin taas palkkaamaan jonkin verran lisää henkilöstöä. Taloudellisten ongelmien ja yhteiskunnan muutosten takia elinkeinopolitiikka on joutunut muuttumaan. Elinkeinopolitiikassa on keskeisessä osassa innovaatiotoiminnan lisäksi verkostoituminen. Myös kunnat ovat lisänneet yhteistyötään ja perustaneet elinkeinoyhtiöitä. (Hornborg 2006, 15–16.)

Elinkeinopolitiikassa vahva kunta on kaiken keskiössä, sillä kunnan monipuoliset perus- ja elinkeinopalvelut ovat tärkeässä roolissa useissa käytännön kysymyksissä. Esimerkiksi työvoiman saatavuuteen, verkostojen kehittämiseen ja innovaatioympäristöön liittyvissä kysymyksissä kunnat tarvitsevat tukea aluehallinnolta. Ongelmana on, että aluehallinnon toimikenttä on jakautunut liian monen ministeriön ja organisaation tehtäviksi. Tämän vuoksi voimavarojen keskittäminen on kärsinyt ja resurssien hyödyntäminen on puutteellista. (Jääskeläinen 2006, 171.)

Jussilan (2012) mukaan myös kuntapäätäjien odotukset aluepolitiikalle korostuvat elinkeinopalvelujen piirissä. Elinkeinopalvelut lisäävät työpaikkoja, jotka taas nostavat kuntien asukaslukua. Asukasluvun kasvu lisää verotuloja, ja verotulot lisäävät kuntien elinvoimaisuutta. (Jussila 2012, 91–95.) Tätä kautta myös asukkaiden hyvinvointiin voidaan panostaa, ja se kasvaa.

Kansallisella tasolla elinkeinopolitiikan tehtävät on jaettu usealle ministeriölle sekä niiden alueorganisaatioille. Jari Jääskeläisen (2006) mielestä tämä on tehnyt elinkeinopolitiikasta liian hajautuneen. Elinkeinopolitiikkaan kuuluvat toiminnot tulisi koota samaan elinkeinoministeriöön, jotta elinkeinopolitiikkaa saataisiin yhtenäisemmäksi. Hänen mielestään myös alueiden avainorganisaatioiden, niiden johtajien sekä muun henkilökunnan yhteistyön tiivistämisellä saataisiin alueiden elinkeinopolitiikkaan merkittäviä parannuksia. Avainorganisaatioita alueiden kehittämisen kannalta ovat yritykset, joilla on asiakkaita, luotettavuutta ja voimavaroja vaikuttaa asiakkaiden toimintaedellytyksiin. (Jääskeläinen 2006, 176–180.)

Elinkeinopalvelut tulevat tulevaisuudessa kasvamaan. Ongelmaksi on muodostunut elinkeinopolitiikan välineiden ja osaamisen puutteellisuus. Ne sopivat heikosti palvelujen kehittämiseen. Erityisesti palvelujen viennin edistäminen on hankalaa, sillä Myyntitulon saaminen on ongelmana. Palveluja pyritään kehittämään esimerkiksi avaamalla kilpailua tai saamalla palautetta asiakkailta ja sitä kautta toiminnan kehittämisellä, mutta se ei ole tarpeeksi. Jääskeläisen (2006) mielestä kuntaliitokset ovat merkittävässä osassa elinkeinopalveluiden kehittämisessä. Silloin kunnat pystyisivät tehokkaammin hyödyntämään koko seutukunnan resursseja sen sijaan, että jokainen kunta käyttäisi pelkästään omia resurssejaan (Jääskeläinen 2006, 185–186).

Kunnilla on suuria taloudellisia vaikeuksia. Tämä johtuu osittain suurista muuttomääristä. Kunnille on luonnollisesti ongelmallista, jos ne kärsivät muuttotappiosta, mutta myös muuttovoitot tuovat niille harmia. Kuntien on vaikeata kehittää omia palveluitaan yhdessä kasvavan väestömäärän kanssa. Muuttotappiollisilla kunnilla on puolestaan hankaluuksia taata kaikkia tarvittavia hyvinvointipalveluita kuntalaisille. (Hornborg 2006, 23.)

Jääskeläisen (2006) mielestä Suomen alueellinen innovaatiojärjestelmä on systematiikan näkökulmasta tarkasteltuna yliarvostettu. Suomen tulisi rakentaa yhteinen innovaatiostrategia, koska tällä hetkellä sitä vedetään useisiin eri suuntiin monien eri hallinnonalojen toimesta. Hänen mielestään myös katkoksia esiintyy keskushallinnon ja alueiden päättäjien kesken liikaa. EU:n tuoman rahoituksen kautta alueet ovat kuitenkin toimineet aiempaa aktiivisemmin. (Jääskeläinen 2006, 142–143.)

Suomessa on osaamis- ja kehittämiskeskittymien verkosto. Näitä ovat esimerkiksi yokeskukset, ammattikorkeakoulujen kehittämis- ja palvelukeskukset sekä osa teknologiakeskuksista. Ne ovat kuitenkin enimmäkseen riippuvaisia alueen ja EU:n rahoituksista. Tämän vuoksi ohjelmakausien vaihdot ovat niille haastavaa aikaa. Rahoituksen puute voi aiheuttaa lyhytjänteistä toimintaa tai jopa kilpailevaa kehittämistoimintaa alueen sisällä. Tämän ratkaisemiseksi on tärkeää, että hallinnonalojen yhteistyötä ja suunnittelua eri alueiden välillä tehostetaan. Nykyisiä osaamiskeskittymiä tulisi koota isommiksi toimintakykyisiksi yksiköiksi, jotta niistä saataisiin entistä tehokkaampia ja toimivampia yksiköitä. (Jääskeläinen 2006, 143–144.)

Jääskeläisen (2006) mielestä on elinkeinopolitiikan kannalta ongelmallista, että Suomessa pyritään tiivistämään yliopistojen oppimisaloja, niin että yliopistot keskittyisivät vain vahvoille aloilleen ja näin luotaisiin pelkkiä huippuyliopistoja. Tällöin yritysten ja elinkeinopolitiikan tarpeista katettaisiin vain pieni osa. Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille tulisi turvata riittävät resurssit, jotta nämä pystyisivät vastaamaan yritysten tutkimis- ja koulutustarpeisiin. Olisi erittäin tärkeää, että yliopistoihin mahtuisi sekä huippututkimuksen aloja että myös yritysten soveltavan tutkimuksen ja koulutuksen tarpeita vastaavia aloja. (Jääskeläinen 2006, 144.)

Jääskeläisen (2006) mielestä Suomeen tulisi perustaa elinkeinoministeriö. Silloinen järjestelmä pilkkoo alueellisen elinkeino- ja osaamispolitiikan useisiin eri päättäjiin, ja näiden yhteistyö ei ole riittävän laadukasta. Tämän takia resursseja menee hukkaan. Mikäli elinkeinoministeriö perustettaisiin, katoaisi samalla useita ristiriitoja, jolloin taas paranisi resurssien hyödyntäminen ja erilaiset hakulomakkeet sekä toimintamallit yhdenmukaistuisivat, mikä tarjoaisi asiakkaille paremmat palvelut. Mikäli elinkeinoministeriötä ei saada koottua, tulisi yhteistyön erilaisia parannuskeinoja pohtia elinkeinopolitiikan kannalta. (Jääskeläinen 2006, 144–145.)

Maahanmuuttopolitiikalla olisi mahdollista ehkäistä alueiden työvoimapulaa ja parantaa työvoimaresursseja. Yksi tähän liittyvistä ongelmista on ulkomaalaisten opiskelijoiden mahdollisuus tai sen puute saada pysyvä työ- ja oleskelulupa Suomeen heidän valmistumisensa jälkeen. Koulutuksen järjestäminen ulkomaalaisille opiskelijoille ei ole kovin tärkeää Suomen kannalta, jos heidän ei ole mahdollista jäädä Suomeen töihin valmistumisensa jälkeen. (Jääskeläinen 2006, 145–146.)

Yritysrahoituksen kohdalla ongelmana on, että rahoittajat sijoittavat vain menestyviin yrityksiin. Jos yrityshanke on riskipitoinen tai sen pelätään epäonnistuvan, siihen ei haluta sijoittaa rahaa. Tämä ajattelumalli on ongelmallinen aloittavien yrittäjien kannalta, sillä useat yritykset, jotka todella tarvitsisivat tukea toimintansa kehittämiseen, eivät sitä saa. Ajattelumalliin saattaa vaikuttaa myös Suomen kulttuurillinen ajattelutyyli. Suomessa on tapana tuomita epäonnistuneet hankkeet jälkikäteen sen sijaan, että arvostettaisiin rohkeaa riskinottoa. (Jääskeläinen 2006, 146–147.) Tässä täytyy kuitenkin myös muistaa, että rahoittajat tukevat ja kehittävät yritystä saadakseen omalle sijoitukselleen korvauksen, jolloin riskin ottaminen heidän kannaltaan ei ole kuitenkaan aivan helppoa.

Julkisella rahoituksella pyritään luomaan uusia yrityksiä, auttamaan aloittavia yrityksiä ja auttamaan jo olemassa olevia yrityksiä liiketoimintansa kasvuun. Poiketen yksityisestä rahoituksesta julkinen rahoitus sijoittaa myös riskipitoisiin hankkeisiin. Valtio tekee tehokasta alueellista elinkeinopolitiikkaa tiede-, tutkimus-, ja koulutusorganisaatioiden kehityshankkeissa sekä resursoinnissa ja leikkauksissa. Valtio ei ole kuitenkaan antanut päätöstä siitä, minkälaista alueellista elinkeinopolitiikkaa eri alueilla harjoitetaan. Valtion elinkeinopolitiikassa on myös ongelmana jo aiemmin mainittu eri hallinnonalojen välinen kommunikaation puute. (Jääskeläinen 2006, 147–148.)

Jääskeläisen (2006) mielestä maakunnallisia ja alueellisia strategioita ja suunnitelmia on tällä hetkellä aivan liikaa. Ohjelmia on niin paljon, että ne vievät liikaa aikaa ja resursseja. Maakunnissa tarvittaisiin sen sijaan entistä selkeämpiä kehittämisstrategioita. Maakunnissa tulisi pyrkiä yhdistämään ohjelmia tai jopa jättämään osan tekemättä. Useisiin maakuntiin on perustettu liian monia alueellisia elinkeinojen kehittämissyöntejä. Tämä aiheuttaa niiden välillä kilpailua, keskinäisen kilpailun hillitseviä rajoituksia tai hankejakoja, jotka haittaavat alueen elinkeinojen kehittämistä. Kuntakentän muutosvaiheessa alueen elinkeinoyhtiöt tulisi käsittää välivaiheena, jossa alueen elinkeinopolitiikka aloitetaan. Jääskeläisen (2006) mielestä kehittämissyöntejä pitäisi liittää uusiin suurempiin peruskuntiin, jolloin alueellinen elinkeinopolitiikka vahvistuisi. (Jääskeläinen 2006, 148–149). Vaikka Johanna Hornborg (2006) myöntääkin, että keskinäinen kilpailu haittaa kuntien kehittymistä, niin hänen mielestään kuntien välinen yhteistyö on kuitenkin enemmän eduksi kuin haitaksi. Kunnat eivät ole kuitenkaan tarpeeksi itsenäisiä vaan nojaavat liikaa toistensa varaan. (Hornborg 2006, 23–24.)

Elinkeinopoliittisessa rahoituksessa on tarkoituksenaan kehittää ja nopeuttaa yritysten kehittämishankkeita, uudistaa ja syventää elinkeinorakennetta ja parantaa yritysten toimintaympäristöä. Yrityslähtöisissä kehittämishankkeissa on parhaiten löydetty eri toimintatavat, joiden avulla edistetään yritysten toimintaa. Olen siis tässä tutkimuksessa selvittänyt ohjelmaperusteisen aluepolitiikan projektien merkitystä yritystoiminnalle. Nämä tarkastellut projektit ovat osa alueen elinkeinopolitiikkaa, jonka olemusta olen tässä luvussa kuvaillut.

2.4 case: Maaseudun kehittämisohjelman arviointi 2011

Suomen aluetutkimus FAR on suorittanut vuonna 2012 vuoden 2011 osalta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007–2013 vaikuttavuuden arvioinnin. Tätä arviointia voidaan työllisyys- ja yritysvaikutusten osalta pitää vertailukelpoisena tämän opin- näytetyön tavoitteiden kannalta.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007–2013 arviointiraportissa vuodelta 2011 (Keränen, Pyykkönen, Ponnikas, Huuskonen, Kytölä, Arovuori, Korhonen & Ruottinen 2012.) todetaan yritysten toimintaympäristöä tarkasteltaessa viennin kääntyneen laskuun vuoden 2011 alkupuolella. Toisaalta kotimarkkinat vetivät vuonna 2011 kohtalaisen

hyvin, erityisesti yksityiset investoinnit ja kotimaisen kulutuksen kasvu pitivät bkt:n kasvun lähes kolmessa prosentissa. Tästä huolimatta lähtökohta vuoteen 2012 pidettiin haasteellisena ilmeisesti suhdannesyistä. Raportissa todetaan, että kun kasvu ei ole varmallalla pohjalla, ovat yritykset varovaisempia sekä investoimaan että palkkaamaan uusia työntekijöitä myös maaseudun yrityksissä. (Keränen ym., 2012.)

Keräsen ym. (2012) raportin mukaan vuonna 2011 koko maan työllisten määrä pysyi Tilastokeskuksen mukaan lähes edellisvuoden tasolla työllisyysasteen ollessa 68,6. Kuitenkin se pieni muutos, mikä tapahtui vuodesta 2010 vuoteen 2011, oli positiivinen työllisyysasteen kasvaessa vajaan prosenttiyksikön verran (vuodesta 2008 vuoteen 2010 työllisyysaste on sen sijaan ollut laskussa). Koko Keräsen ym. (2012) arvioiman ohjelman tavoitteena on luoda ohjelmakaudella 6 500 uutta kokoaikaista työpaikkaa. Nämä työpaikat tavoitellaan ohjelmassa syntyvän pääasiassa niiden tukien myötä, joita voidaan myöntää sekä yritysettä hanketukena. Uusia työpaikkoja tavoitellaan syntyvän yritystukien avulla, ja sen takia myös seuranta Keräsen ym. (2012) arvioinnissa rajoittui niihin, mikä tekee tästä case-tutkimuksesta vertailukelpoisen tähän opinnäytetyöhön verrattaessa.

FAR:n raportin seurantaindikaattoritietojen mukaan uusia kokoaikaista työpaikkoja oli luotu noin 1 500 kappaletta. Näistä vajaa 100 on maatalojen yhteydessä ja runsas 1 400 maatalojen ulkopuolella. Indikaattoritietoa on käytössä kuitenkin varsin rajalliselta joukolta hankkeita, joten kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä koko ohjelman vaikuttavuudesta ei vielä tässä vaiheessa voida tehdä. (Keränen ym. 2012.)

Keräsen ym. (2012) raportin mukaan suurimmat työllisyysvaikutukset saadaan, jos tuetaan yritysten perustamista ja kehittämistä. Heidän tutkimissaan hankkeissa, joista oli saatavilla työpaikkatietoja, uusia työpaikkoja on syntynyt n. yksi jokaista tuettua yritystä kohti. Keränen ym. (2012) uskovat, että ohjelmakauden tavoite 6500 uudesta työpaikasta olisi tavoitettavissa, mikäli myös niissä hankkeissa, joista seurantatietoja ei ole saatavilla. Työpaikkavaikutukset olisivat kutakuinkin samansuuruisia kuin niissä, joista seurantatiedot ovat. Raportin mukaan suurin osa yrityksistä on ilmoittanut vähintään saavuttaneensa omat työpaikkatavoitteensa, vaikka keskimääräisestä tavoitteestaan yritykset ovatkin jääneet. (Keränen ym., 2012)

Keräsen ym. (2012) raportin mukaan suurin osa uusista työpaikoista on syntynyt täysin uusissa yrityksissä. Tämä on työllistävyyden kannalta erittäin tärkeää. Julkinen sekä EU:n antama tuki on ollut erittäin tärkeässä osassa uusien työpaikkojen syntymisen kanssa. Työllisyysvaikutuksista ei voi tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, sillä indikaattoritietoja ei ole vielä riittävästi käytössä. Keräsen ym. (2012) mukaan on kuitenkin erittäin tärkeää kohdentaa heidän ohjelmansa rahoitusresursseja yritystukiin ja muihin yritystoiminnan kehittämistä tukeviin hankkeisiin, mikäli vain kiinnostusta on. (Keränen ym., 2012)

3 ELINKEINOPALVELUT OSANA ALUEKEHITTÄMISTÄ NIVALA–HAAPAJÄRVEN SEUTUKUNNASSA

Nivala-Haapajärven seutukunnan kunnat ovat perustaneet NIHAK ry:n kehittämään alueen yritysten toimintaa ja parantamaan alueen kilpailukykyä (NIHAK 2010). Kokkolan seudulta voisi nostaa esiin esimerkiksi KOSEKin, joka on Kokkolan alueen kehittämissyhtiö. Siihen kuuluu Kokkolan lisäksi myös Kannus. Toisaalta NIHAK ja KOSEK ovat huomattavankin erilaisia organisaatioita, koska niiden alueet ovat hyvin erilaisia ja näin ollen niitä täytyy kehittää eri tavoilla.

Nivala-Haapajärven seutukunta sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnan eteläosassa. NIHAKin jäsenkuntia ovat Haapajärvi, Käsämäki, Nivala, Pyhäjärvi ja Reisjärvi. Kaikki jäsenkunnat ovat Ydinmaaseutu-tyyppiä. Ydinmaaseutu-pitäjissä on monipuolinen elinkeinorakenne ja ne ovat elinvoimaisia alueita Suomessa. NIHAK-alueella asuu hieman yli 30 000 asukasta. (NIHAK 2010.) Kuviossa 1 on nähtävissä NIHAKin jäsenkuntien sijainti Suomen kartalla.

KUVIO 2. Nivala-Haapajärven seutukunta (Nivala-Haapajärven seutukunta 2011)

3.1 Elinkeinopalvelujen tarkoitus ja tavoite

NIHAKin tehtävä on Nivala-Haapajärven alueen kehittäminen yrityspalveluiden ja ohjelma-perusteisen aluekehittämisen keinoin. Tavoitteena on tarjota Suomen maaseutualueiden parhaat yritys- ja aluekehityspalvelut kohtuuhintaan. NIHAKin jäsenkuntia tässä tavoitteessa auttaa Yritys-Suomi sekä OEK-kumppanit. (NIHAK 2010.)

NIHAKin YritysSuomi-kumppaneita ovat TE-toimisto, ELY-keskus, Keskipiste-leader, Finnvera ja verottaja. OEK-kumppaneita ovat puolestaan Oulun Eteläisen Instituutti, Siikapyhäjokilaakson koulutuskuntayhtymä, Kalajokilaakson koulutuskuntayhtymä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto ja Haapaveden opisto. (NIHAK 2010.)

3.2 Elinkeinopalvelujen sisältö

NIHAKin elinkeinopalvelut on jaoteltu eli segmentoitu asiakasryhmittäin. Asiakasryhmät ovat aloittavat, toimivat, innovaatioyritykset ja kansainvälistyvät yritykset. (NIHAK 2010.) Seuraavassa käsittelemme eri asiakasryhmiä.

3.2.1 Aloittavien yritysten palvelut

NIHAK tarjoaa aloitteleville yrityksille monenlaisia maksuttomia palveluita. Se auttaa yrityksiä liikeidean kehittämisessä, kannattavuuden arvioinnissa, liiketoimintasuunnitelman laatimisessa, rahoituksen suunnittelemisessa ja hakemisessa sekä yrityksen perustamisessa. Rahoitukseen liittyen se myös tarjoaa tietoa erilaisista rahoitusmahdollisuuksista, joilla yrityksen saa hyvin käyntiin. (NIHAK 2010.)

NIHAK tarjoaa myös kumppaneidensa kanssa monenlaisia palveluita aloittelevien yritysten ja myös muiden yritysten käyttöön. Se tarjoaa yrityshautomon, yrittäjäkursseja, tuotantostudioita, toimitiloja, innovaatiopalveluita, kansainvälistymispalveluita (ks. luku 3.2.3) ja asiantuntijapalveluita. (NIHAK 2010.)

3.2.2 Toimivien yrittäjien palvelut

NIHAK tarjoaa jo toimiville yrityksille lukuisia palveluita. Yhdistys tarjoaa liiketoiminnan tilanteen ja kehittämistarpeiden kartoitusta, kehityshankkeiden rakentamista ja rahoituksen suunnittelua ja hakemista. Perusneuvonta on täysin maksutonta. NIHAK tarjoaa tietoa erilaisista rahoitusmahdollisuuksista. NIHAK tarjoaa myös kumppaneidensa kanssa monenlaisia palveluita jo valmiiksi toimivien yritysten ja myös muiden yritysten käyttöön. Tarjotaan yrityshautomo- ja kasvuyrityspalveluita, tuotantostudioita, toimitiloja, innovaatiopalveluita, kansainvälistymispalveluita ja tuettuja asiantuntijapalveluita. Tapaamisissa kartoitetaan toimiville yrityksille parhaat mahdolliset asiantuntijapalvelut, koska jokaisella yrityksellä on kuitenkin erilaiset kehittämistarpeet. (NIHAK 2010.)

3.2.3 Kansainvälistyminen

NIHAKin kansainvälistymispalvelut koostuvat kolmesta eri palvelusta. Niihin kuuluvat NIHAKin yhteisvientisihteeri, Europe Direct -verkoston palvelut ja KOKO–RUSSIA verkoston messu- ja kontaktipalvelut. Yhteisvientisihteeri pitää yllä yhteyksiä vientiyritysten asiakkaisiin, laatii vientiasiakirjoja, järjestää asiakastapaamisia ja antaa tulkkausapua vientiä käynnistettäessä. Asiakas maksaa kustannuksista sopimuksen mukaan. Yhteisvientisihteeri hankkii asiakkaille asiantuntijapalveluina kansainvälistymisstrategioiden laadintaa, lakiasiapalvelua, tulkkauspalvelua, vierailupalvelua sekä messuapua ja -palvelua. Asiakkaan omavastuu on näistä 50 %. (NIHAK 2010.)

NIHAKilla on Europe Direct-palvelupiste Haapavedellä. Europe Directin avulla yritykset saavat tietoa Euroopasta ja verkostoitumista sekä järjestävät seminaareja, matkoja ja tapaamisia niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Tieto välitetään viikkotiedotteella ja infopisteiden kautta Nivala-Haapajärven alueella. Europe Direct auttaa alueen toimijoita mm. projektisuunnitelmien ja rahoitushakemusten laadinnassa. (NIHAK 2010.)

KOKO–RUSSIA koostuu kehittämisorganisaatioiden Venäjän osaajista. Se on koko maan laajuinen verkosto. KOKO–RUSSIA järjestää messumatkoja, seminaareja ja kontakteja. (NIHAK 2010.)

3.2.4 Muut yrityspalvelut

NIHAKilla on tarjota innovaatiopalveluita halukkaille yrityksille. Innovaatiopalveluilla yritetään ratkoa yritysten ongelmia, tarjotaan mahdollisia ratkaisuja yritysten kehittämiseen, mietitään rahoitusta, parannetaan yritysten toimintakykyä, mietitään myyntikanavia ja hinnoittelua ja paljon muuta. Innovaatiopalvelut ovat maksuttomia ja luottamuksellisia. (NIHAK 2010.)

NIHAKin sijoittumispalvelut turvaavat yhdessä kumppaniensa kanssa alueen kuntiin sijoitettaville uusille yrityksille kaikki sijoittumiseen tarvittavat palvelut. Tämä tarkoittaa toimitilojen järjestämistä, työvoiman hankintaa ja siinä avustamista sekä avustamista työvoiman osaamisen kehittämisessä. Sijoittumispalveluissa kuntien rooli on erityisen tärkeää. (NIHAK 2010.)

ICT-alan kehittämishankkeen tarkoituksena on edistää kilpailukykyä. Tällä tarkoitetaan mm. www-palveluiden kehittämistä, esimerkiksi verkkokauppoja. Yritykset ovat kehittämishankkeen avustuksella kiinnittäneet enemmän huomiota markkinointiin, osallistuneet koulutuksiin sekä kehittäneet mm. toiminnanohjausjärjestelmiä. Hanke toteutetaan Nivala-Haapajärven alueen lisäksi Haapavesi-Siikalatva alueella. (NIHAK 2010.)

Yritystulkki- yrittäjän tietopankilla sekä aloittavat että jo toimivat yritykset saavat tarvitsemaansa tietoa. Se on käytettävissä internetin välityksellä. Yritystulkin keskeinen sisältö on yrityksen perustaminen, yrityksen hallinto, yrityksen talous ja markkinointi sekä myynti. Yrityksen perustamiseen liittyen tietoa löytyy yritysmuodoista, liiketoiminnan suunnittelusta, hinnoittelusta, rahoituksesta ja kustannuslaskelmasta. Yrityksen hallintoon liittyen löytyy sopimus pohjia ja täytettäviä lomakkeita. Yrityksen talouteen liittyen löytyy monenlaisia laskentaohjelmia hinnoittelua, taloussuunnittelua ja investointeja varten. Sieltä löytyy markkinointia ja myyntiä varten opas markkinointisuunnitelman laatimista varten sekä markkinointisuunnitelman työkirja ja myyntisuunnitelman työkirja. (NIHAK 2010.)

NIHAKilla on lisäksi erityisiä palveluklinikoita.

- Sopimusjuridiikan klinikka
- ECIS-yritysröyhän sähköisen markkinoinnin portaali

- Ideasta tuotteeksi -työpaja

Sopimusjuridiikan klinikassa tarkastellaan yritysten sopimusjuridiikan ongelmia. Siellä tarkastellaan yritysten omien tarpeiden mukaan mm. seuraavia asioita: yritysten tekemiä sopimuksia, omistajuuskysymyksiä, yritysjärjestelyjä ja agenttisopimuksia. (NIHAK 2010.)

ECIS – yritysryhmän sähköisen markkinoinnin portaali on suunnattu yrityksille, jotka pyrkivät kansainvälisille markkinoille. Sen auttaa yrityksiä mainostamaan kansainvälisillä markkinoilla yrityksiä sekä pyrkii innostamaan uusia yrityksiä mukaan kansainvälistymiseen. Portaalissa on esillä yritysten kotisivut, mutta yritykset kuitenkin huolehtivat itse kotisivujen hallinnosta. Kotisivujen kieli on kohdemarkkina-alueen mukainen. Yrityksen omarahoitusosuus on 50 %. (NIHAK 2010.)

Ideasta tuotteeksi työpajan tavoite on saada Nivala-Haapajärven seutukunnassa toimivien teollisten yritysten tuotteiden tai tuoteideoiden kustannustehokkuus, valmistettavuus sekä dokumentointi kansainväliselle tasolle. Työpajan palveluita ovat esisuunnittelu, tuotekehitys, lujuus- ja tekninen laskenta sekä tuotannon ylösajo. (NIHAK 2010.)

3.3 Elinkeinopalveluiden vaikuttavuudet liiketoimintatilastojen valossa

3.3.1 Projektitoiminnan volyyymi vuosina 2003–2011 Nivala–Haapajärven seutukunnassa

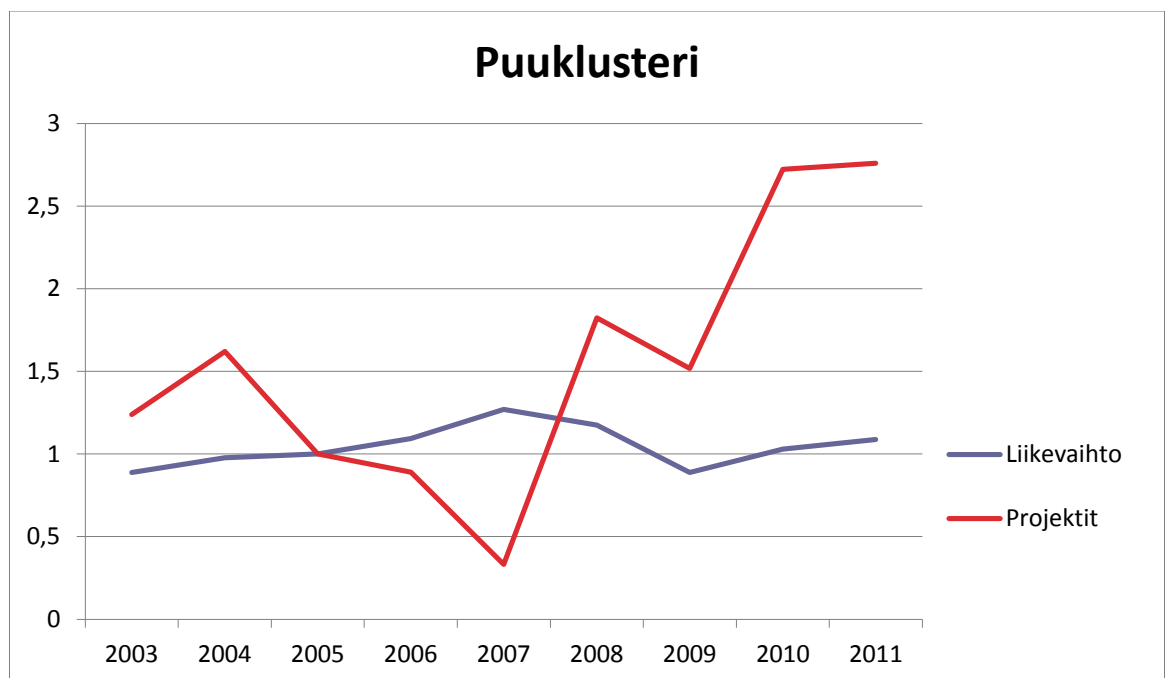
Tarkastelin tässä tutkimuksessa NIHAKin toiminta-alueella elinkeinoihin liittyvien projektien rahoitusta vuosittain ja vertasin niitä Oulun Eteläisen alueen yritysten yhteenlaskettuun liikevaihtoon sekä yritysten yhteenlasketun henkilöstömäärän kehitykseen. Oulun Eteläinen alue on olosuhteiltaan hyvin samanlainen kuin Nivala-Haapajärven alue ja se sisältää Nivala–Haapajärven alueen, joten tämä vertailu antaa riittävän luotettavan tuloksen, vaikkakin Oulun eteläisen alueen väkimäärä on kolminkertainen Nivala-Haapajärven alueeseen verrattuna. Kuten olen jo aiemmin tässä tutkimuksessa maininnut, tarvittavat tiedot sain NIHAKin omista raporteista sekä tilastokeskuksen tilastoista.

Tutkin kolmea eri toimialaa tätä tutkimusta tehdessäni, koska melkein kaikki NIHAkin projektit liittyvät näihin kolmeen alaan. Tutkimus kohteena olivat puuala, metalliala ja ICT-ala. Vertailin projekteja, jotka keskittyvät näihin aloihin sekä vastaavien alojen yritysten yhteenlaskettuihin liikevaihtoihin.

Puuala

Ensimmäiseksi tutkin Puualan yritysten liikevaihtoja ja niille suunnattujen projektien merkitystä. Tiedot olen koonnut indeksikaavioihin, joissa perusvuotena käytetään vuotta 2005.

Yksi ohjelmakausi kestää seitsemän vuotta. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävät ohjelmakauden vaihtumiset olivat vuonna 2000 ja vuonna 2007. Niin kuin kuvioista 3 pystyy hyvin päättelemään, ohjelmakauden alussa projekteihin annettavat tuet nousevat ja ohjelmakausien lopussa puolestaan ne laskevat. Tämä ilmiö johtuu luonnollisesti siitä, että ohjelmakausien lopussa aletaan jo valmistautua uuteen kauteen eikä uusia pitkäkestoisia projekteja enää aloiteta.

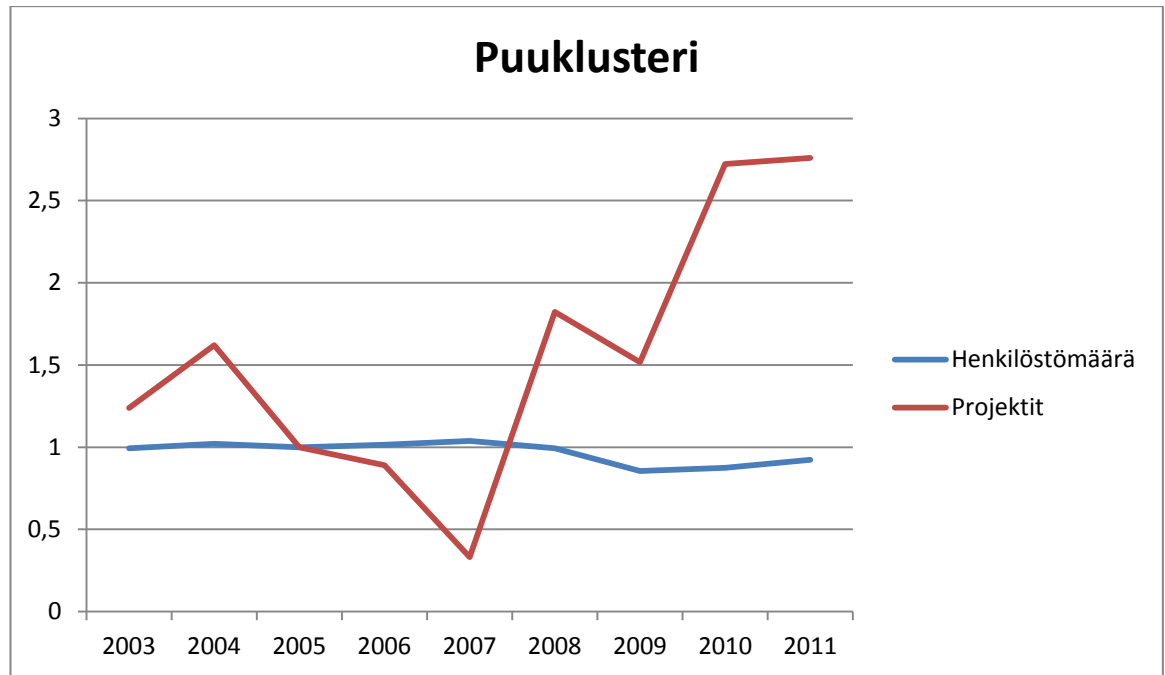

KUVIO 3. Liikevaihdon suhde projektien rahoitukseen puualalla

Vuonna 2008 Suomeen iskeneen finanssikriisin vaikutus näkyy kuvaajassa. Yritystukia on selvästi lisätty juuri sillä hetkellä, kun lama on alkanut, että saataisiin yritykset pääsemään laman ylitse mahdollisimman kivuttomasti. Toki myös ohjelmakauden vaihto tapahtuu samaan aikaan, mikä myös osaltaan vaikuttaa siihen, että kaavio lähtee nousemaan noin jyrkästi.

Kun taas tarkastellaan yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen käyrää, huomataan, että käyrä on ollut nousussa vuoteen 2007 asti aika tasaisesti. Sen jälkeen tulee kuitenkin pieni lasku ja sitten iskee finanssikriisi Suomeen, joka pudottaa puualan yritysten liikevaihtoa vielä lisää. Sen jälkeen yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on ollut jälleen kasvussa. Nykyisin alueen yrityksiä tuetaan aika runsaasti. On kuitenkin odotettavaa, että projektit vähenevät ohjelmakauden loppua kohti. Ohjelmakausi päättyy vuonna 2013.

Vertailin yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen lisäksi yritysten yhteenlasketun henkilöstömäärän kehitystä projektien rahoituksen kanssa. Myös henkilöstömäärien vertailun olen koonnut indeksikaavioihin, ja perusvuotena on 2005. Kuviossa 4 verrataan puualan yritysten henkilöstömäärien kehitystä elinkeinopalveluihin liittyvien projektien rahoitukseen. Kuvio 4 on samankaltainen kuin Kuvio 3, koska henkilöstömäärien muutokset seuraavat yleensä Liikevaihtojen muutosten perässä. Yrityksillä joilla menee hyvin, on varaa palkata enemmän työvoimaa.

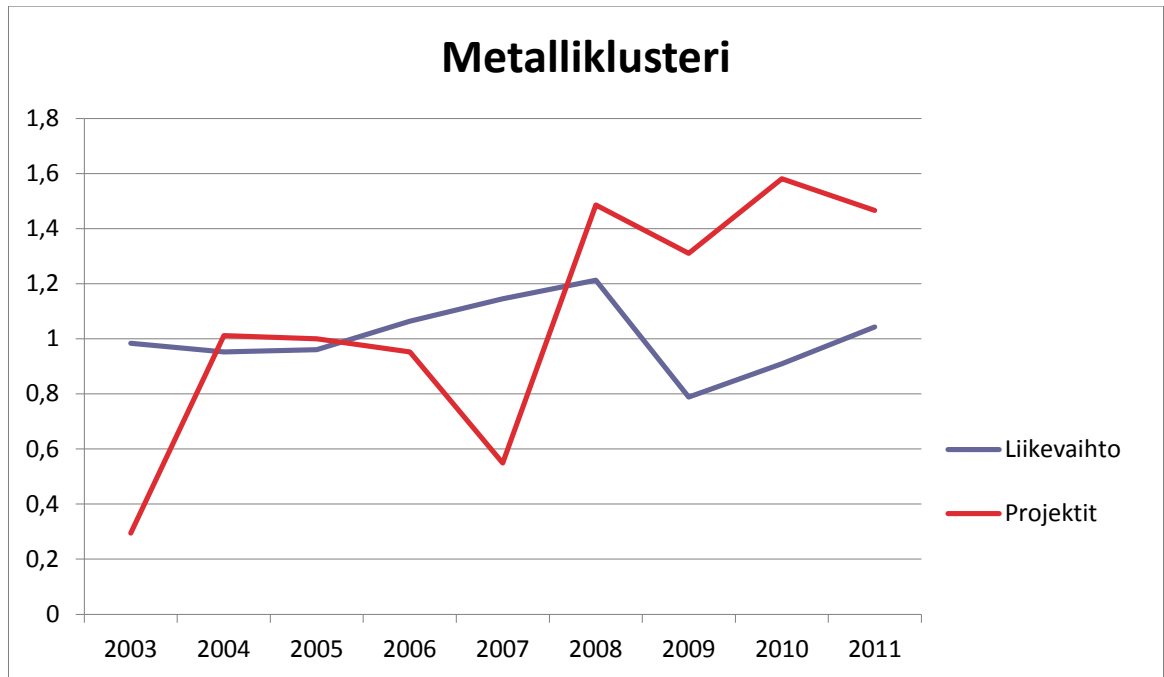

KUVIO 4. Henkilöstömäärän suhde projektien rahoitukseen puualalla

Henkilöstömäärien kehitys puualalla on hyvin samanmallinen kuin aiemmin esiin tuotu liikevaihtojen kehitys. Yritysten yhteenlaskettu henkilöstömäärä lähti laskuun vuonna 2007, ja lasku jyrkkenei seuraavana vuonna, oletettavasti laman takia. Kuitenkin jo vuonna 2009 se kääntyi loivaan nousuun, jota se jatkoi aina tarkastelujaksoni loppuun asti.

Metalliala

Metalliklusterin taulukon vuoden 2003 tulos on hieman hämmentävä. Tuolloin projekteja oli erittäin vähän. Projektien (järjestäjien) mielestä vuonna 2000 alkanut ohjelmakausi lähti metallialalla hitaasti käyntiin. Tämän johdosta rahoitusta projekteihin alkoi tulla vasta vuosina 2002 ja 2003. Kuviossa 5 on verrattu metallialan yritysten yhteenlasketun liikevaihdon määrää suhteessa elinkeinopalveluiden projektien rahoituksen kanssa.

KUVIO 5. Liikevaihdon suhde projektien rahoitukseen metallialalla

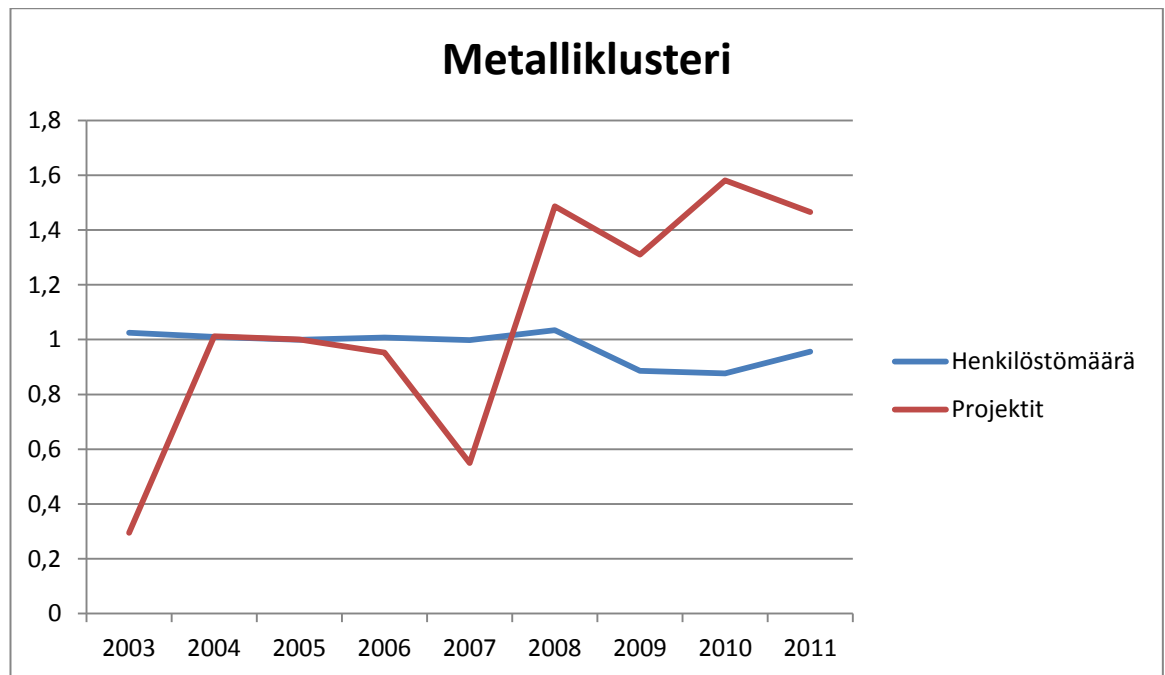
Myös vuonna 2007 tapahtunut ohjelmakauden vaihtuminen vaikutti tukien määrään. Vuonna 2007 yrityksiä tuettiin vähemmän, kun taas seuraavana vuonna yrityksiä tuettiin huomattavasti enemmän. Myös finanssikriisi varmasti omalta osaltaan vaikutti yritysten tukemisen kasvuun.

Yritysten liikevaihto kasvoi oikeastaan koko ajan aina vuoteen 2008 asti, jolloin Suomeen iski maailmanlaajuinen finanssikriisi. Tämän seurauksena yritysten yhteenlaskettu liikevaihto laski aika huomattavasti, mutta lähti taas kasvuun seuraavana vuonna.

On huomaamisen arvoinen asia, että tällä hetkellä niin puualan kuin myös metallialan yrityksiä tuetaan eniten elinkeinoprojekteilla koko tutkimusjakson aikana. Tämä johtunee finanssikriisistä. Kunnille on tärkeää tukea yrityksiä, jotta nämä pääsevät mahdollisimman nopeasti laman ohi, ja tämä taas parantaa alueen taloutta.

Metallialalla yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen kaavio eroaa hieman enemmän yritysten yhteenlaskettujen henkilöstömäärien kehityksestä verrattuna puualalle. Tästä huolimatta henkilöstömäärä kasvoi yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen kasvaessa ja sitä vähennettiin liikevaihdon pienentyessä.

Kuviosta 6 pystymme toteamaan, että metallialalla työntekijöiden määrä on pysynyt alalla aika vakiona vuodet 2003–2008. Sen jälkeen kuitenkin yritykset joutuivat vähentämään työvoimaansa oletettavasti laman takia. Vuonna 2010 kuitenkin yritysten yhteenlaskettu henkilöstömäärä on jälleen lähtenyt nousuun.

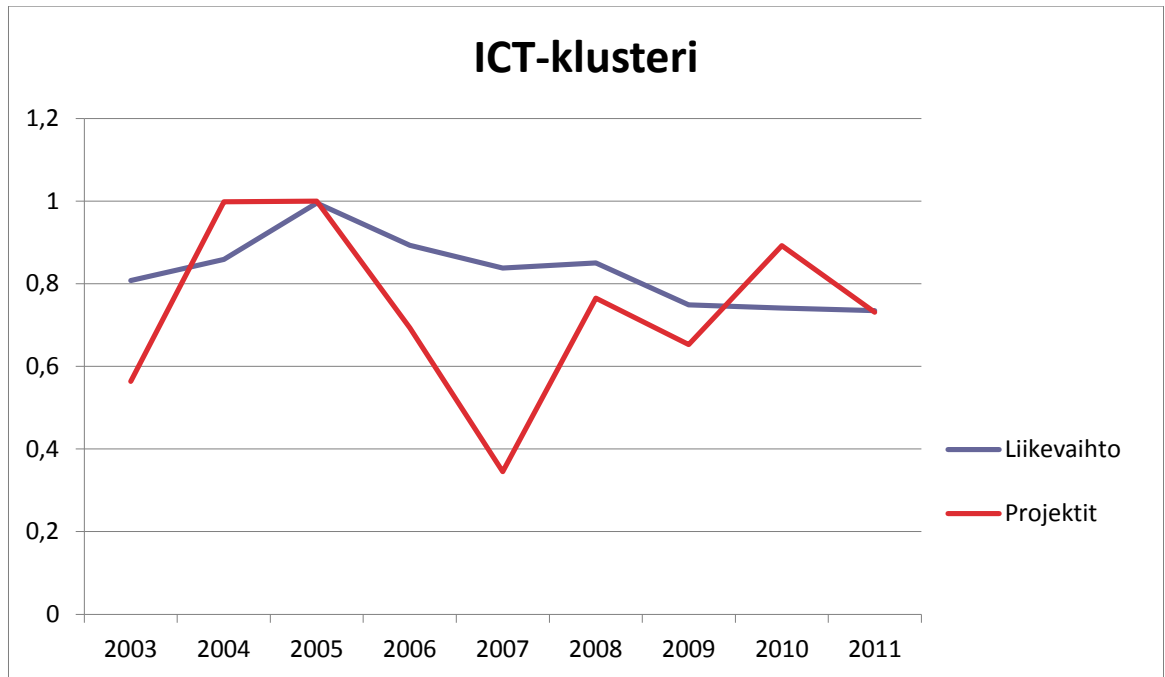
KUVIO 6. Henkilöstömäärän suhde projektien rahoitukseen metallialalla

ICT-ala

ICT-ala kasvoi voimakkaasti ns. NOKIA-ilmion avulla. Seudulle syntyi voimakas, yli 2000 henkilöä työllistävä toimiala noin kymmenen vuoden kuluessa 1990-luvulla. Vaikka ICT-ala voitaisiin lukea tällä seudulla osaksi metalliklusteria, on sen kehitystä seurattu erikseen sen merkittävien aluevaikutusten vuoksi.

Kuviossa 7 on nähtävissä hyvinkin selvästi ohjelmakausien merkitys. Vuonna 2004 ja 2005 yritysten rahoitus eri projekteilla oli huipussaan ja sen jälkeen projekteiden rahoituksen määrä laski vuoteen 2007 mennessä jolloin ohjelmakausi vaihtui. Siitä ne lähtevät jälleen nousemaan tarkastelujakson loppua kohti.

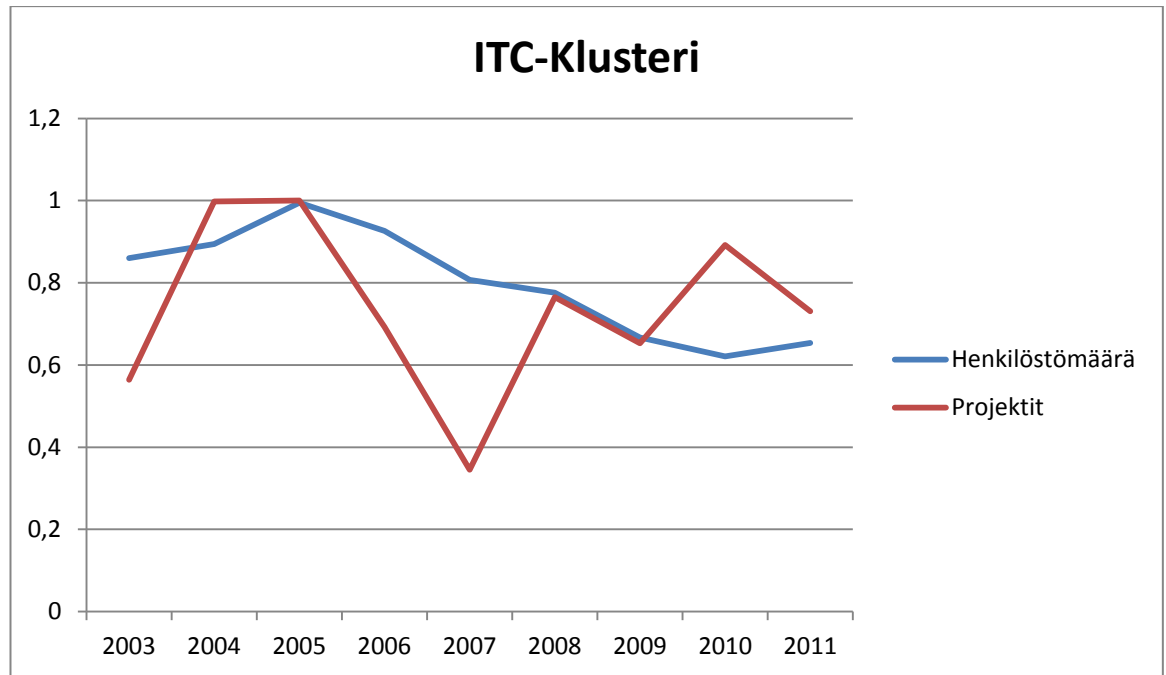

KUVIO 7. Liikevaihdon suhde projektien rahoitukseen ICT-alalla

ICT-klusteri oli selvässä nousussa aina vuoteen 2005 asti. Tämän jälkeen kaaviossa näkyy selvästi Nokian alamäki, joka on vaikuttanut yritysten liikevaihtoon. Vuodesta 2005 lähtien yritysten liikevaihto onkin heikentynyt. Tämän vuoksi ICT-alan yritysten liikevaihdon huippukohta saavutettiin jo vuonna 2005. ICT-alalle on kuvion 7 perusteella panostettu voimakkaasti kehittämisprojekteilla vuodesta 2007 alkaen, mikä on selvästi loiventanut yritysten liikevaihdon hiipumista.

Myös ICT-alan yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen ja henkilöstömäärien kaaviot ovat hyvin samanmuotoisia. Pystymme kuitenkin toteamaan kuvioista 8, että ICT-alan yritysten henkilöstömäärien pienentyminen on ollut kuitenkin huomattavasti voimakkaampaa kuin yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen.

KUVIO 8. Henkilöstömäärän suhde projektien rahoitukseen ICT-alalla

Vuonna 2005 yrityksillä oli eniten palkattua henkilöstöä tarkastelujaksolla. Tämän jälkeen alkoivat Nokian heikommät ajat, joka myös iski Nivala-Haapajärven alueen ICT-alalle. Yrityksillä alkoi mennä huonommin ja ne joutuivat vapauttamaan työvoimaansa.

Sekä puualalla että myös metallialalla projektien rahoitus oli huomattavasti pienempää aiemmalla ohjelmakaudella, joka on vuosina 2000–2007. Sen sijaan vuonna 2007 alkaneella ohjelmakaudella rahoitus oli huomattavasti runsaampaa. Sen sijaan ITC-alalla on ollut päinvastainen kehitys. Elinkeinoprojektien rahoitus ICT-alalla on pienentynyt tarkastelujaksosi jälkimmäiselle ohjelmakaudelle, mikä johtunee jo aiemmin mainituista Nokian heikommista vuosista.

3.3.2 Elinkeinoprojektien ja liiketoiminnan määrän riippuvuus

Kaavioista on helppo huomata yhtäläisyyksiä. Puu- ja metallialalla on huomattavissa yhtäläisyyksiä, että silloin kun yrityksillä menee hyvin, elinkeinoprojektien rahoitukset vähenevät, mutta sitten kun yritysten liikevaihto lähtee laskuun, projektitoiminnan määrä kasvaa. ICT-ala poikkeaa hieman kahdesta aiemmin mainitusta alasta, mutta siihen selittä-

vänä tekijänä käy tuo Nokian heikkeneminen, ja panostus on silti noussut huomattavasti vuoden 2007 jälkeen. Panostaminen yritysten kehittämiseen on vähemmän hyödyllistä, silloin kun yrityksillä menee hyvin. Sen sijaan kun yrityksillä menee huonommin, erilaisilla kehittämisprojekteilla voidaan auttaa yrityksiä vaikeiden aikojen yli. Tämän takia yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen käyrät liikahtelevat hieman elinkeinotoiminnan kehittämiseen suunnattujen projektien käyrien perässä. Siis hyvinä aikoina panostetaan vähemmän yritysten kehittämiseen, koska se on vähemmän hyödyllistä ja vaikeina aikoina panostetaan enemmän, jotta yritykset selviytyisivät heikompien jaksojen yli.

Myös yritysten yhteenlaskettujen henkilöstömäärien kehityksessä on havaittavissa hyvin samanlaista trendiä. Kun yrityksen palkkaavat enemmän työvoimaa, niillä menee paremmin ja projektien rahoitus on pienempää. Jos ne sitä vastoin joutuvat vähentämään työvoimaa, projektien rahoitus kasvaa, koska yrityksillä oletettavasti menee silloin huonommin.

Puualalla on selkeästi nähtävissä edellä mainittu tapa rahoittaa projekteja. Kun yrityksillä meni hyvin ennen vuotta 2007, projektien rahoitus oli vähäisempää. Sen sijaan kun vuonna 2007 puualan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto lähti laskuun, samaan aikaan aletaan panostaa projekteihin ja niitä rahoitetaan enemmän, että saataisiin yritysten liikevaihtoja parannettuja. Vuonna 2009 puualan yritysten liikevaihdot lähtevät taas kasvamaan. Sama ilmiö on nähtävissä myös yritysten henkilöstömäärien kehityksessä. Samalla hetkellä kun yrityksissä aletaan vähentää henkilöstömääriä, yritystukien määrä nousee.

Metallialalla ohjelmakauden vaihtumisen aikoihin vuonna 2007 yritysten yhteenlasketut liikevaihdot olivat vielä nousussa, ja ne lähtevät laskuun vasta vuonna 2008. Yritystukia kuitenkin nostettiin jo ohjelmakauden vaihtumisen aikoihin. Näin ollen metallialan yritysten yhteenlasketut liikevaihdot kääntyivät nousuun jo vuonna 2009. Yritysten henkilöstömäärät reagoivat kuitenkin hitaammin, ja ne lähtivät takaisin nousuun vasta vuonna 2010.

ICT-ala eroaa puu- ja metallialasta siinä suhteessa, että ICT-alalla on tapahtunut isoja muutoksia 2000-luvulla johtuen Nokian tilanteen vuoksi. Nokiolla on mennyt hieman heikommin, mikä on näkynyt ICT-alalla. Alan yritysten yhteenlasketut liikevaihdot ovatkin laskeutuneet oikeastaan koko ajan vuoden 2005 jälkeen. Tämä laskusuhdanne saatiin kuitenkin tasaantumaan vuonna 2009. Tästä voitaisiin päätellä, ettei projektien rahoituksella ole ollut yhtä suurta merkitystä kuin puu- ja metallialalla. ICT-alan yritysten yhteenlasketun liike-

vaihdon supistuminen on kuitenkin saatu katkaistua, ja nykyisin niiden liikevaihto pysyy aika tasaisena. Tämän voidaan katsoa johtuneen projektien kasvaneesta rahoituksesta, joten NIHAKin rahoittamilla projekteilla on ollut vaikutusta myös ICT-alan yritysten yhteenlaskettuun liikevaihtoon. Myös ICT-alan yritysten henkilöstömäärät ovat luonnollisesti pienentyneet vuoden 2005 jälkeen koko alan vaikeiden aikojen seurauksena.

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Yleisesti kaikista kolmesta tutkimuksen alaisesta alasta voi todeta, että vaikutusta on nähtävissä projektien rahoituksen ja yritysten liikevaihtojen kesken. Tästä voidaan todeta, että NIHAKin elinkeinoprojekteilla on vaikutusta Nivala-Haapajärven seudun yritysten toiminnalle ja liikevaihdon kehitykselle.

Tutkimuksessani ei kuitenkaan oteta huomioon, että on olemassa erilaisia elinkeinoprojekteja. Niitä voidaan toteuttaa lähellä yritystä tai sitten hieman etäämmällä yrityksistä. Tällä tarkoitan sitä, että kaikki elinkeinoprojektit eivät vaikuta suoraan yrityksen toimintaan niin paljoa. On täysin mahdollista, että juuri tämän tutkimuksen kohteena olleiden projektien painotus saattaa ottaa huomioon vain projekteja, jotka vaikuttavat liikevaihdon ja työllisyyden kehitykseen. Tämä taas saattaa antaa hieman vääristäviä tuloksia tutkimuksen tietojen tarkasteltaessa.

Tutkimukseeni selkeästi merkitsevä ilmiö liittyy suhdannevaihteluun. Vuonna 2007 alkanut finanssikriisi heijastui nopeasti liikevaihtomääriin. Tällöin kehittämistoimintaa lisättiin voimakkaasti. Tämä ei kuitenkaan näkynyt välittömästi vaan pienellä n. kahden vuoden viiveellä yritysten liikevaihtojen vahvistumisena. ICT-ala eroaa puu- ja metallialasta siinä, että sillä on ollut tappiokierre päällä aiemmin mainitun NOKIA-ilmion takia. Silläkin alalla vaikutusta voidaan katsoa syntyneen, sillä tappiokierre on saatu oikaistua vuoden 2007 jälkeen.

Tutkimuksen yhteydessä tarkastelin myös Nivala-Haapajärven alueen yritysten henkilöstömäärien kehitystä. Niiden tulosten voidaan katsoa olleen saman suuntaisia yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtotietojen kanssa, eivätkä ne oikeastaan tuoneet mitään lisävahvistusta tutkimukseeni. Sain niistä kuitenkin vahvistusta tuloksille, joita sain yritysten yhteenlaskettujen liikevaihtojen ja elinkeinotoiminnan kehittämiseen toteutettujen projektien suhteesta. Projekteilla oli vaikutusta myös henkilöstömäärien kehittämiseen.

Vaikka tutkimuksessani ei käsitelläkään erilaisia elinkeinoprojekteja ja näin ollen kaikkia tuloksiin mahdollisesti vaikuttavia asioita, tutkimuksen aineiston perusteella voidaan olettaa, että NIHAKin asettamalla ja toteuttamalla projekteilla on merkitystä alueen elinkeinotoiminnalle ja työllisyydelle. On nähtävissä, että yritysten yhteenlasketut liikevaihdot kas-

vavat, jos kyseisille aloille kohdistetaan kehittämistoimintaa. Tutkimukseni perusteella voidaan siis todeta, että NIHAKin järjestämät projektit ovat kannattavia koko Nivala-Haapajärven alueen kehittämistoiminnalle.

Kuten mainitsin aiemmin luvun 2.3 loppuosassa, selvitin tässä tutkimuksessa ohjelmaperusteisen aluepolitiikan projektien merkitystä yritystoiminnan liikevaihtojen kehitykseen. Nämä tarkastellut projektit ovat osa alueen elinkeinopolitiikka. Olen tutkinut asiaa NIHAKin sekä Tilastokeskuksen Oulun Eteläisen aluetta kuvaavien tilastojen valossa. Voin todeta, että elinkeinoprojektit vaikuttavat halutulla tavalla alueen yritysten toiminnan laajuuteen liikevaihdolla mitattuna. Elinkeinoprojekteihin panostamalla alueen yritysten liikevaihdot kasvavat, jolloin ne myös työllistävät enemmän ihmisiä. Voin siis todeta NIHAK ry:lle, että sen toimeksi antamat projektit kehittävät Nivala-Haapajärven alueen elinkeinoelämää.

LÄHTEET

- Ahokas, J. 2007. Suuri aluepolitiikka Suomessa. Julkisen talouden alueelliset vaikutukset vuosina 1994–2004. Sisäasiainministeriön julkaisuja 55.
- Ahvenniemi, M. 2011. Osaaminen ja kilpailu suomalaisessa aluepolitiikassa. Pro Gradututkielma. Filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Hornborg, J. 2006. Kehittämissyhtiö elinkeinopolitiikan toteuttajana. Tapausesimerkkinä Lahden alueen kehittämissyhtiö omistajakuntien ja elinkeinoelämän näkökulmasta. Kunnallispolitiikan pro gradu -tutkielma. Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampereen yliopisto.
- Jauhiainen, S. & Niemenmaa V. 2006. Alueellinen suunnittelu. Tampere: Vastapaino.
- Jussila, E. 2012. Luottamushenkilöiden aluepolitiikan projekteihin liittämät arviointikriteerit. Case Nivala–Haapajärven seutukunta. Aluetieteen lisensiaatintutkielma. Filosofinen tiedekunta. Vaasan yliopisto.
- Jääskeläinen, J. 2006. Alueellinen elinkeinopolitiikka – hajanaisuudesta koordinaatioon? Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisuja.
- Kaskinen, J. 2003. Onko elinkeinopolitiikalla tulevaisuutta. Kuntien ja seutujen elinkeinopolitiikan tulevaisuusbarometri. Kauppa- ja teollisuusministeriö.
- Katajala, V. 2005. Seudulliset elinkeinoyhtiöt aluekehittämisen verkossa. Aluetieteen pro gradu -tutkielma. Kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto.
- Katajamäki, H. 2011. Mitä on aluekehittäminen. Aluekehityksen arki. Www-dokumentti. Saatavissa: http://blog.uwasa.fi/aluekehitys/mita_on_aluekehittaminen/. Luettu 27.11.2012.
- Keränen, R., Pyykkönen, P., Ponnikas, J., Huuskonen, I., Kytölä, L., Arovuori, K., Korhonen, S. & Ruottinen, v. 2012. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007–2013. arviointiraportti vuodelta 2011 selvityksiä: 42; Suomen Aluetutkimus fari. Sonkajärvi 2012.
- NIHAK. Nivala-Haapajärven seutukunta (2010). Nivala-Haapajärven seutukunnan kotisivut. www-dokumentti Saatavissa: <http://www.nihak.fi>. luettu 21.11.12.
- Merenniemi, J. 2002. EU:n tavoite 6-ohjelman hankkeiden arviointi Pohjois-Karjalan liitossa. Yhteiskuntatieteen pro gradu -tutkielma. Maantieteen laitos. Joensuun yliopisto.
- Suomen aluekehittämissuunnitelma 2020. 2010. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja.
- Vartiainen, P. 1998. Suomalaisen aluepolitiikan kehitysvaiheita. Sisäasiainministeriö